

NAUJAS PASAULINĖS AUTORYSTĖS, SKAITYMO IR LEIDYBOS ISTORIJOS DRAUGIJOS MOKSLINIS ŽURNALAS

Aušra Navickienė | Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto
Knygotyros ir leidybos tyrimų katedra
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas: ausra.navickiene@kf.vu.lt

Veiklos 25-metį mininti mokslinė Autorystės, skaitymo ir leidybos istorijos draugija (Society for the History of Authorship, Reading and Publishing – SHARP) pradėjo leisti naują mokslinį žurnalą „Lingua Franca: The history of the book in translation“¹ (toliau „Lingua Franca“). Leidinys gimė šiais metais, tačiau parengiamieji darbai parsidėjo dar 2011 m. nuo diskusijų, vykusių po Vašingtono konferencijos ir plėtotų 2012 m. SHARP konferencijoje Dubline (joje teko dalyvauti ir šių eilučių autorei). 2013 m. įkurto SHARP vertimų komiteto iniciatyva nuo 2015 m. šios draugijos svetainėje gyvavo SHARP vertimų puslapis (*Translations Page*), kuriame buvo skelbiami iš įvairių kalbų į anglų kalbą išversti knygos istorijos moksliniai straipsniai² ir kuris 2017 m. tapo skaitmeniniu periodiniu leidiniu, skelbiančiu įvairioms pasaulio istoriografijos mokykloms atstovaujančių knygos istorikų darbus. „Lingua Franca“ įkūrėjai anglų kalbai skyrė *lingua franca* vaidmenį ne dėl noro stiprinti ar pažymėti jos kaip svarbiausios pasaulio kalbos hegemoniją, o atsižvelgdami į šiandienos realijas, kai dauguma mokslininkų, nepaisydami savo gimtosios kalbos, mokslo komunikacijai vartoja šią kalbą. Leidinio sumanytojus paskatino dar viena aplinkybė, t. y. siekis pasipriešinti prieštaringai vertinamai tendencijai – vertimų iš anglų kalbos kaip šaltinio kalbos dominavimui vertimų pasaulyje. Leidiniui atsirasti buvo svarbūs ir SHARP narių vis dažnesni bandymai žvelgti į knygos istoriją iš globalios perspektyvos bei svarstymai kvestionuojant nacionalinės problematikos tyrimų reikšmę ir tarptautinimo perspektyvas. Globalus požiūris skatino telktis prie kultūros perkėlimo ir tarptautinių mainų problematikos, nuošalyje paliekant tautinės knygos kultūros klausimus. Tuo pat metu „posūkis į tarptautiškumą“ didino tarpkultūrinių mainų poreikį, nors galimybės suvokti kitus istoriografinius pasaulius viršijo daugelio tyrėjų

(tiek anglakalbiuose kraštuose, tiek už jų ribų) gebėjimus. Istorijos tyrimai, kuriuos Peteris Burke pavadino daugialypiams požiūriams ir perspektyvoms jautria „polifonine istorija“, paskatino atsigręžti į vertimus ir taip didinti knygos istorijos tyrimų tarptautiškumą.

Remdamiesi SHARP filosofija „Lingua Franca“ rengėjai *knygos istoriją* interpretuoja plačiąja prasme. Kitaip tariant, šis leidinys (pagal leidybos periodiškumą – metininkas) neapsiriboja knygos ar spaudos tyrimais, bet apima įvairių rašytinės komunikacijos formų istoriją – nuo ankstyviausių įrašų molinėse lentelėse, papiruse, iki naujųjų medijų. *Knygos istoriją* leidinio rengėjai suvokia kaip rankraštinių, spausdintinių ir kitų medijų kūrybos, leidybos, gamybos, sklaidos ir recepcijos, žvelgiant tiek individualių skaitytojų, tiek globalių tarptautinių komunikacijos tinklų problematikos požiūriais, istoriją. Kalbant apie geografinę aprėptį, metininkas siekia atskleisti kuo didesnę pasaulio knygos historiografinių mokyklų įvairovę ir spausdina įvairių pasaulio šalių, išskyrus anglakalbių kraštų, autorių straipsnius. Būdamas mokslinis atviros prieigos recenzuojamas leidinys „Lingua Franca“ pasitelkęs srities ekspertus atrenka, verčia ir publikuoja mokslinius straipsnius, kurie jau buvo paskelbti recenzuojamuose leidiniuose kitomis, ne anglų, kalbomis, pelnė pripažinimą, tačiau dėl kalbos barjerų nėra prieinami plačiajai pasaulio bendruomenei. Aukštus kokybės reikalavimus liudija leidinio rengėjų nuostata pasitekti į pagalbą tik profesionalius vertėjus.

„Lingua Franca“ yra skelbiamas teminiais tomais, juos skiriant kurios nors šalies ar regiono tyrimams, konkrečiai knygų istorijos problematikai ar konkrečiam istoriniam laikotarpiui atskleisti. Šiuo metu jau yra išėję trys leidinio tomiai. Pirmasis nebuvo teminis³, jį sudarė penkių autorių tekstai apie žydų,

1 *Lingua Franca. The History of the Book in Translation*. Editors: Martyn Lyons (University of New South Wales); Susan Pickford (Université Paris IV-Sorbonne); Mariana Silveira (Universidade de São Paulo). Editorial board: Norbert Bachleitner (Universität Wien, Austria); Marie-Alice Belle (Université de Montréal, Canada); Cynthia Brokaw (Brown University, USA); Antonio Castillo Gómez (Universidad de Alcalá, Spain); Eliana de Freitas Dutra (Universidade Federal de Minas Gerais, Brazil); Abhijit Gupta (Jadavpur University, India); Brenda Hosington (Université de Montréal / University of Warwick, Canada / UK); Lisa Kuitert (Amsterdam University, Netherlands); Jean-Yves Mollier (Université de

Versailles St-Quentin-en-Yvelines, France); Aušra Navickienė (Vilnius University, Lithuania); Damiano Rebecchini (Università degli Studi di Milano, Italy); Gustavo Sorá (Universidad Nacional de Córdoba, Argentina); Anna Strowe (The University of Manchester, UK). ISSN 2475-1367. Prieiga per internetą: <<http://www.sharpweb.org/linguafranca/>>.

2 Jo iniciatoriai buvo „Lingua Franca“ redaktoriai – profesorius emeritas Martyn Lyons (University New South Wales Sidnėjuje, Australija), mokslo darbuotoja Susan Pickford (Université Paris IV-Sorbonne, Prancūzija) ir jauna mokslininkė Mariana Silveira (Universidade de São Paulo, Brazilija).

ispanų, prancūzų, japonų ir kinų knygos kultūrą bei pačių straipsnių autorių pristatymai. Antrasis 2016 m. tomas (parengtas pagal analogišką struktūrą) buvo skirtas supažindinti su Rytų Europos ir Baltijos šalių tyrėjų darbais⁴. Trečiasis tomas išėjo 2017 m. Jo sudarytojas – žymus prancūzų knygos istorikas Jeannas Yves Mollieras, kuris tarpininkavo atrenkant versti reprezentatyviausius prancūzų knygos istorikų straipsnius apie naujųjų laikų prancūzų leidybos istoriją⁵. Šiuo metu yra rengiamas tomas, kuris paskelbs šešis įvairių Rytų Europos ir Pietų Afrikos šalių autorių knygos istorijos mokslinius tekstus. Taip pat suplanuota skirti specialius tomus viduramžių rankraštinių medijų, Rytų Azijos ir Lotynų Amerikos knygos kultūros studijoms.

Leidinio internetinė svetainė yra SHARP svetainės dalis. Joje yra pateiktos „Lingua Franca“ teminiu požiūriu artimų, pasaulyje pripažintų knygos istorijos mokslinių periodinių, tęstinių leidinių ir knygų serijų nuorodos. Tarp jų paminėtas prancūzų kalba „Droz“ leidyklos Paryžiuje leidžiamas tarptautinis žurnalas „Histoire et civilisation du livre“⁶; „Ampersand“ leidyklos Buenos Airėse leidžiama serija knygos, skaitymo ir rašymo istorijos tyrimams skelbti „Editorial Ampersand – collección Scripta manent“⁷; tarptautinės leidyklos „Springer“ leidžiama monografijų ir straipsnių rinkinių serija „Palgrave Macmillan – New Directions in Book History“⁸; kartą per metus SHARP leidžiamas mokslinis žurnalas „Book History“⁹; rankraštinės ir spausdintinės knygos istorijai Europoje skirtas mokslinis žurnalas „Quaerendo“¹⁰ (leidžia „Brill“ leidykla Amsterdamo); dvikalbis (anglų ir prancūzų kalbomis) skaitmeninis atviros prieigos Sherbrooke'o universiteto Kanadoje žurnalas „Mémoires du livre / Studies in Book Culture“ (išeina du tomai per metus) ir kas ketvirtį pasirodantis Australijos ir Naujosios Zelandijos bibliografinės draugijos (Bibliographical Society of Australia and New Zealand) žurnalas „Script and Print“¹¹. Kaip pripažinimo ženklą galime vertinti tai, kad minėtame sąrašė minimas ir dukart per metus leidžiamas Vilniaus universiteto mokslinis žurnalas „Knygotyra“.

Tikėtina, kad SHARP leidinys „Lingua Franca: The history of the book in translation“ reikšmingai prisidės įgyvendinant pastarųjų dešimtmečių pasaulinės organizacijos siekį skatinti ir remti knygos istorijos tyrimus už anglų kalbos šalių ribų. Leidinys papildys kitas minėtam prioritetui įgyvendinti skirtas priemones¹² ir draugijos mokslinių leidinių korpusą, kartu su žurnalu „Book History“ skatindamas draugijos narių (jai priklauso daugiau kaip tūkstantis įvairioms mokslo kryptims atstovaujančių knygos tyrėjų iš 40-ies pasaulio šalių) ir kitų pasaulio tyrėjų mokslinę komunikaciją.

- 3 Pirmajame tome paskelbti straipsniai: Gish Amit. Treasures of the Homeland: The Jewish National Library and the Yemenite Jewish Manuscripts; Antonio Castillo Gómez. The best portrait of anyone: The material characteristics of epistolary writing in 16th and 17th century Hispanic society; Jean-Yves Mollier. French publishing in World War Two: A habitus of submission?; Hamada Keisuke. On booksellers, authors and readers in the works of Bakin; Song Lihua. A Brief Review of the Price of Novels in the Ming and Qing Dynasties.
- 4 Antrajame tome paskelbti straipsniai: Jana Dreimane. The libraries of Latvia during the second Soviet Occupation (1944–90); Alena A. Fidlerová. Popular Manuscript Prayer Books in Early Modern Bohemia; Y. M. Lotman. On one reader's understanding of N. M. Karamzin's "Poor Liza": An attempt to conceptualize popular consciousness in the eighteenth century; István Monok. Female Book Owners and Female Readers in Sixteenth- and Seventeenth-Century Hungary; Aušra Navickienė. "Contrafaction" in Lithuanian book publishing in the first two-thirds of the nineteenth century: The publication of *Apej brostwą blaivystes*.
- 5 Trečiajame tome paskelbti straipsniai: Martyn Lyons. Jean-Yves Mollier and the legacy of Lucien Febvre in the history of nineteenth-century French publishing; Patricia Sorel. The world of twentieth-century French publishing analyzed in all its dimensions; François Valotton. Transnational book history, or the journey of a teacher, researcher and "ambassador"; Jean-Yves Mollier. Publishing in the Nineteenth Century; Jean-Yves Mollier. A silent cultural revolution in Belle Époque France; Jean-Yves Mollier. Staging literature in the Belle Époque; Jean-Yves Mollier. The School Textbook and the People's Library; Jean-Yves Mollier. Women authors and their publishers in nineteenth-century France; Jean-Yves Mollier. Paris as a publishing capital for foreign authors.
- 6 Interneto svetainė prieinama adresu: <http://www.droz.org/eur/fr/80-histoire-et-civilisation-du-livre-revue-internationale>
- 7 Interneto svetainė prieinama adresu: <http://www.edicionesampersand.com/>
- 8 Interneto svetainė prieinama adresu: <http://www.palgrave.com/gp/series/14749>
- 9 Interneto svetainė prieinama adresu: <http://www.sharpweb.org/main/book-history/>
- 10 Interneto svetainė prieinama adresu: <http://www.brill.com/quaerendo>
- 11 Interneto svetainė prieinama adresu <http://www.bsanz.org/publications/script-and-print/>
- 12 Šis prioritetas taip pat įgyvendinamas renkant SHARP regioninius atstovus, remiant regionines konferencijas (2006 m. Kalkutoje (Indija), 2007 m. Venecijoje (Italija), 2008 m. Kopenhagoje (Danija), 2012 m. Nansi (Prancūzija), 2013 m. Rio (Brazilija), 2015 m. Monterėjuje (Meksika), šiais metais Vilniuje (Lietuva), skiriant finansinę paramą minėtų šalių draugijos nariams dalyvauti moksliniuose renginiuose, didinant jų mokslinių tyrimų rezultatų sklaidą.